

FERNAND & RIKA DE DONDER

Melsbroeksestraat 21
 B-1800 Peutie-Vilvoorde - BELGIUM
 Tel.: +32 (0)2 253 99 54 - Fax: +32 (0)2 252 37 15
 e-mail: fernand.de.donder@pandora.be
 Visit our website at <http://www.dedondershells.be>

WORLDWIDE SPECIMEN SHELLS

10 Minutes from Brussels Airport. Visitors welcome.

All families from the very common to the ultra rare,
 specialized in Pectinidae, Philippine shells and
 European shells

*Specimen shells and books on shells, free lists on request.
 Satisfaction guaranteed!*

Bram van der Bijl

Burg. van Bruggenstraat 41
 NL-1165 NV Halfweg
 the Netherlands
 Tel.: (+31)(0)20.4977772

e-mail: nvdbijl@xs4all.nl

Free catalogue - 1000th reprints, magazines and
 books about recent and fossil molluscs
 List of missing items welcome - moderate prices
 Xerox-copy service -postal affairs
 See also:

<http://grimwade.biochem.unimelb.edu/~bgl/cat2mala.htm>

Invasie van Gekielde loofslakken *Hygromia cinctella* in Purmerend en elders in Nederland

Henk K. Mienis

Invasion of the Girdled snail *Hygromia cinctella* in Purmerend and elsewhere in the Netherlands

Summary: The Mediterranean Girdled snail *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD, 1801), Fam. Hygromiidae, is becoming rapidly a common species inhabiting gardens and parks in towns in parts of the Netherlands. In the town of Purmerend, North-Holland, it is now known from 31 localities. Also elsewhere (Amsterdam, Haarlem) it is commonly encountered. More and more records of it are also turning up from other Western en Central European countries.

Inleiding

Sinds de ontdekking van de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD, 1801), Fam. Hygromiidae, door Tello Neckheim in Amsterdam in oktober 1995 (Neckheim, 1996a), zijn er ook publikaties verschenen over het voorkomen van deze Mediterrane soort uit Eindhoven (Kronenberg, 1996 en 2006), Amstelveen (Mienis, 2003), Purmerend (Mienis, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007b & c en 2008), Monnickendam (Mienis, 2007a & c) en Terschelling (Mienis, 2007c-e). Vooral in Amsterdam (Neckheim, 2001 & 2003) en Purmerend schijnt deze soort zich explosief uit te breiden en duikt zij overal in tuinen, perken, plantsoenen en parken op.

Tijdens mijn jaarlijks vakanties in Nederland, meestal van half september tot half oktober, vormt Purmerend altijd mijn basis. In de periode 2001-2006 werd de Gekielde loofslak daar op 10 lokaliteiten aangetroffen. In de herfst van 2007 heb ik wat meer aandacht aan deze soort besteed en elke keer wanneer ik een paar "vrije" uurtjes had, heb ik hier en daar doelgericht naar *Hygromia cinctella* gezocht. Vooral tijdens of na lichte regen was dat een succesvolle bezigheid.

Vindplaatsen in Purmerend

De Gekielde loofslak werd tot nog toe door mij op de volgende 31 lokaliteiten in Purmerend aangetroffen:

1. Overwhere-Noord, Kluutpad tussen nummers 23 en 25, 8 oktober 2007.
2. Overwhere-Noord, Burg. Kooimanweg nabij Ds.

Martin Luther Kingweg, 8 oktober 2007.

3. Overwhere-Noord, Scholeksterhof 36, voortuin, op Nieskruid (*Helleborus spec.*) en Griekse alant (*Inula helenium*), 7 oktober 2001; idem, op Hartelie (*Hosta spec.*), 20 september 2002; idem, nu ook op de muren, 21 september 2003; idem, 21 september 2004; idem, 22 september 2007.

4. Overwhere-Noord, Scholeksterhof 36, achtertuin, 22 september 2006; idem, vooral op Vetkruid (*Sedum spectabile*) en allerlei Dahlia soorten (*Dahlia spec.*) waarvan zowel het blad als het bloemblad gegeten wordt, 22 september 2007 en 17 oktober 2007.

5. Overwhere-Noord, Scholeksterhof, in struikgewas rondom het basketbalveld, 14 oktober 2005; idem, op Bosrank (*Clematis vitalba*), 17 oktober 2007.

6. Overwhere-Noord, Scholeksterhof, op struiken in de perken langs de straat, 8 oktober 2007.

7. Overwhere-Noord, Gruttostraat, ter hoogte van de Noord-Wester, in tuin, 8 oktober 2007.

8. Overwhere-Noord, Westervenne ter hoogte van de Wester, in tuin, 8 oktober 2007.

9. Overwhere-Noord, hoek Ds. Martin Luther Kingweg en Meeuwstraat 1, 21 oktober 2005 (deze vindplaats is in 2006 verloren gegaan door ander gebruik van de grond).

10. Overwhere-Noord, langs voetpad tussen Meeuwstraat en de Rooerdomp, 21 oktober 2005; idem, 24 oktober 2005.

11. Overwhere-Noord, langs het fietspad tussen Meeuwstraat en Leeuwerikplein, 20 september 2007.

12. Overwhere-Noord, Meeuwstraat hoek Aalscholver-

straat, in tuin, 8 oktober 2007.

13. Overwhere-Noord, Leeuweriksplein, op struiken aan de westzijde, 24 september 2003; idem, ook nabij het water, 8 oktober 2007.

14. Overwhere-Noord, Kievithof 54, voortuin, 8 oktober 2007.

15. Overwhere-Noord, Fuuthof, plantsoen tegen over nummer 6, 8 oktober 2007.

16. Overwhere-Noord, Fuuthof 4, in voortuin, 8 oktober 2007.

17. Overwhere-Noord, G. Leegwaterhof, 12 oktober 2007.

18. Overwhere-Noord, Ds. Martin Luther Kingweg 79, in voortuin, 12 oktober 2007.

19. Overwhere-Noord, Ds. Martin Luther Kingweg, in noordwest hoek met Salvador Allendelaan, 12 oktober 2007.

20. Overwhere-Noord, Prof. M.P.J. Oudlaan, in tuin van Jaap van Praaghuys hoek Rietgorsplein, 18 oktober 2007.

21. Overwhere-Noord, Prof. M.P.J. Oudlaan hoek Koolsingel op Bosrank en Passiebloem (*Passiflora caerulea*), 18 oktober 2007.

22. Overwhere, Koolsingel hoek Lepelaarpark, op struiken, 18 oktober 2007.

23. Overwhere, bosjes tussen Dr. J.M. den Uyllaan en Sportlaan, nabij Turks centrum, in opgerold, afgefallen blad, 22 oktober 2005;

24. Overwhere, Flevostraat hoek Olympiastraat, 18 oktober 2007.

25. Overwhere, Toernooistraat, in plantsoen, 18 oktober 2007.

26. Wheermolen, ten noorden van de brug in de Hannie Schaftstraat, op Riet (*Phragmites communis*) en Gele lis (*Iris pseudacorus*), 20 oktober 2006.

27. Wheermolen, fietsviaduct onder spoorbaan tussen Botterstraat en Achterom, zuidzijde, 17 oktober 2005.

28. Wheermolen, Kometenstraat, in bosjes naast de dansschool, 20 oktober 2007.

29. De Koog, Spoorwegovergang Koogpad-Koogdijk, vooral op Grote brandnetel (*Urtica dioica*), 21 september 2001; idem, ook op Groot hoefblad (*Petasites hybridus*), 30 september 2005; idem, 12 oktober 2007.

30. De Wheere, Broeckerhof, 20 oktober 2007.

31. De Wheere, bosjes langs de spoorbaan nabij het viaduct van de Waterlandlaan, 14 oktober 2005; idem, 20 oktober 2007.

De Gekielde loofslak werd opvallend veel op Bosrank aangetroffen, een klimplant die net als de loofslak zich als vuur verspreidt in tuinen en bosjes. In de komende jaren zal ik proberen om de Gekielde loofslak ook in andere wijken van Purmerend te lokaliseren: de Baansteede, de Gors, Purmer Noord en Purmer Zuid en Weidevenne, de laatste nieuwbouwwijk ligt in tegenstelling tot alle andere wijken aan de westkant van het Noordhollandskanaal.

De Gekielde loofslak elders in Nederland

De vraag is of de Gekielde loofslak zich ook elders als een invasieve soort gedraagt. In de inleiding heb ik de plaatsen opgesomd, die in de literatuur genoemd worden waar deze soort is aangetroffen. Het blijkt echter dat ook elders deze soort voorkomt. Vooral op de website Waarneming.nl [<http://waarneming.nl/>] wordt de Gekielde loofslak geregeld al of niet voorzien van een originele foto vermeld. Ook de website van de Stichting Anemoon [<http://www.anemoon.org/anm/anm-forums/>] heeft een nieuwe vindplaats opgeleverd.

Kombineren wij de gegevens uit de literatuur met die van de websites dan blijkt dat de Gekielde loofslook nu bekend is uit (gebruikte afkortingen: l = literatuur; anm = website ANM, Stichting Anemoon; w = website Waarneming.nl):

FRIESLAND:

- Terschelling-Hoorn (l).
- Katlijk, Aaltjelaan, Oranjestins, leg. F. van Lamoen, 26 augustus 2007 (w).

NOORD-HOLLAND:

- Amsterdam (l); idem, Diemerpark, leg. R. Heemskerk, 15 september 2006 (w); Beatrixpark, station Zuid WTC, leg. R. Heemskerk, 25 september 2006 en 2 oktober 2007 (w); Vondelpark, leg. R. Heemskerk, 29 juli 2007 (w).
- Amsterdamse Bos, Polder Meerzicht, Koenenkade, leg. R. Heemskerk, 26 augustus, 23 september en 21 oktober 2006, 4 februari, 27 juni en 8 december 2007 (w); idem, Nieuwe Meerweg, Radarterrein, leg. R. Heemskerk, 9, 21 en 24 september, 10 oktober 2006, 28 juli en 11 augustus 2007, 6 en 26 april 2008 (w); idem, Bloesempark, leg. R. Heemskerk, 10 oktober 2006 (w); idem, Tribunebos-Koenenbos, leg. R. Heemskerk, 30 september 2007 (w).
- Bloemendaal, Thijsse's Hof, leg. D. Vonk, 9 september 2006 en leg. A. van Nijendaal, 15 september 2007 (w).
- Castricum, Zeeweg, leg. T. Neckheim, 18 september 2007 (w).
- Diemen, noord, leg. P. Wetzels, 9 september 2006 (w).
- Haarlem, Zijlweg, west, leg. D. Vonk, 6 september 2006 (w); idem, Reinaldapark, leg. D. Vonk, 13 en 18 september 2006 en 14 september 2007 (w); idem, Stadskweektuin, leg. D. Vonk, 20 en 21 september 2006 (w); idem, Sinnevelt, leg. D. Vonk, 14 oktober 2006 (w); idem, Meerwijk, leg. D. Vonk, 4 maart 2007 (w); idem, Waarderpolder, leg. D. Vonk, 9 juli 2007 (w); idem, Molenwijk, leg. D. Vonk, 20 november 2007 (w).
- Nationaal Park Zuid-Kennemerland, leg. D. Vonk, 11 september 2007 (w).
- Overveen, leg. D. Vonk, 19 september 2006 (w).
- Schinkelbos, Bosrandweg, leg. R. Heemskerk, 13 augustus 2006 (w).

UTRECHT:

- Bilthoven, Bosvillawijk, leg. S. van Leeuwen, 19 augustus 2007 (w).
- Zeist-West, leg. M. van Veen, 8 oktober 2007 (w)

NOORD-BRABANT:

- Eindhoven (l);
- Best, in ecologisch ingerichte tuin, leg. K. Magry, 13 juli 2005 (anm).

Hygromia cinctella. KERNEY et al., 1980, Elseviers Slakkengids: plaat 18 fig. 5.

Uit dit voorlopig overzicht blijkt dat *Hygromia cinctella* vooral in Noord-Holland en dan speciaal in Amsterdam, het Amsterdamse Bos (dat voor een groot deel in de gemeente Amstelveen ligt, maar door de gem. Amsterdam beheerd wordt), Haarlem en omstreken en Purmerend voorkomt.

Het uitvoeren van meer waarnemingen naar het voorkomen van landslakken in tuinen, plantsoenen en parken, elders in Nederland, zal ongetwijfeld leiden tot een stroom van nieuwe waarnemingen. Een dergelijk project wordt bijvoorbeeld reeds uitgevoerd in Groot-Brittannië (Cowell, n.d. en de website: www.museumwales.ac.uk/scan/)

De toestand in West Europa

De snelle toename van nieuwe lokaliteiten van de Gekielde loofslak in Nederland is niet uniek in Europa. In Engeland komt zij nu eveneens ook heel algemeen voor in tuinen en parken (Chatfield, 2006; Green, H.,

1996; Green, D.M., 1998 en 1999; Knight, 2007; Long, 2001; Norris, 2007; Notton, 2003; Whitehead, 2007 en Willing, 1998 & 2004). Deze slak is onlangs ook voor het eerst in Ierland gesignaleerd (Preece, 2005). Bij onze zuiderburen, België, is *Hygromia cinctella* tot nog toe op drie plaatsen aangetroffen: Gent, in een kas van de Botanische Tuin (Keppens & Dhondt, 2007); Dinant (Neckheim, 2007) en in de verlaten steengroeve Sainte-Anne, ten zuiden van Labuissière, een gebied dat deel uitmaakt van het natuurreservaat Haute-Sambre (Bisteau & Baugnee, 2007). Naast het natuurlijk voorkomen van de Gekielde loofslak in het Mediterrane gebied in het zuiden van Frankrijk heeft men deze soort nu ook in het noordwesten aangetroffen (Vimpere, 1999). In Zwitserland komt zij in de omgeving van Basel voor (Wittenberg, 2006), in Duitsland duiken steeds meer vindplaatsen op (Falkner, 1999 en Kittel, 1999 en 2007) terwijl zij ook uit Oostenrijk (Fischer & Duda, 2004) en Hongarije (Perjési, 1985) gerapporteerd is. *Hygromia cinctella* zit dus bepaald niet stil.

Slotopmerking

Het ziet er naar uit dat we in de nabije toekomst nog meer vindplaatsen van de Gekielde loofslak kunnen verwachten vooral wanneer men meer aandacht gaat schenken aan slakken die in tuinen en parken voorkomen. Zolang deze *Hygromia*'s in hun verspreiding beperkt blijven tot sterk in cultuurgebrachte terreinen, zullen onze inheemse soorten weinig last van deze invasieve soort hebben. Helaas wordt hier en daar deze Loofslak ook reeds in een meer natuurlijk biotoop aangetroffen.

Onder bepaalde omstandigheden kan de Gekielde loofslak schade aanrichten aan tuingewassen (Mienis, 2008), hetgeen nog een reden is om deze soort nog meer in de gaten te houden.

Geraadpleegde literatuur:

- BISTEAU, E. & J.Y. BAUGNEE (2007): Inventaire des sites de Grand Intérêt Biologique. Marais de Labuissière (Merbes-le-Château; Erquelinnes). [http://biodiversite.wallonie.be/cgi/sibw.sgib.form.pl?SGI_BCODE=101]
- CHATFIELD, J. (2006): Recording non-marine molluscs (Snails & Slugs). Hampshire Biodiversity Information Centre Newsletter, 7: 8-9.
- COWELL, D. (not dated): Monitoring the spread of *Hygromia cinctella* in gardens. – Information sheet Conchological Society of Great Britain & Ireland.
- FALKNER, M. (1999): *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD 1801) neu in Bayern. – *Heldia*, 2 (3-4): 110.
- FISCHER, W. & M. DUDA (2004): Beiträge zur Kenntnis der Molluskenfauna Österreichs VII. *Cerņuella virgata* (DA COSTA 1778), neu für die Molluskenfauna Wiens, sowie Bemerkungen zur Ausbreitung von *Monacha cantiana* (MONTAGU 1803), *Cerņuella neglecta* (DRAPARNAUD 1805), *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD 1801) und *Cornu aspersum* (O.F. MÜLLER 1774) in Niederösterreich

- und Wien (Mollusca: Gastropoda). – Nachrichtenblatt der Ersten Vorarlberger Malakologischen Gesellschaft, 12: 10-14.
- GREEN, H. (1996): Surprises in the garden. – Worcestershire Record, 1 (1) [= 1]: 10.
- GREEN, D.M. (1998): New snail to Worcestershire – *Hygromia cinctella*. – Worcestershire Record, 1 (4) [= 4]: 5.
- GREEN, D.M. (1999): *Hygromia cinctella* – The Girdled snail moves northwards. – Worcestershire Record, 6: 12.
- KEPPENS, M. & K. DHONDT (2007): De malacofauna van de tropische Victoriakas van de plantentuin van de universiteit Gent (België). – Gloria Maris, 46 (1-2): 29-40.
- KITTEL, K. (1999): *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD 1801) in Nordwest-Bayern (Gastropoda: Hygromiidae). – Mitteilungen der Deutschen Malakozoologischen Gesellschaft, 62/63: 27-29.
- KITTEL, K. (2007): Die Weichtierfauna der Stadt Aschaffenburg. – Mitteilungen des Naturwissenschaftlichen Museums der Stadt Aschaffenburg, 22: 1-230.
- KNIGHT, T. (2007): Provisional atlas of land snails in south-east Worcestershire. – Worcestershire Record, 23: 54-71.
- KRONENBERG, G.C. (1996): Verslag excursie 'Genep' (14 sept. 1996), met de tweede opgave van *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD, 1801) uit Nederland. – Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging, 293: 140-141.
- KRONENBERG, G.C. (2006): *Hygromia cinctella* nog steeds in Eindhoven. – Spirula, 352: 121.
- LONG, D. (2001): Molluscs report 2000. – Gloucestershire Naturalists' Society, 1 p.
- M[IENIS], H.K. (2003): Gekielde loofslak ook in Amstelveen en Purmerend. – Voelspriet, 2 (2): 1.
- MIENIS, H.K. (2004): De Gekielde loofslak: een vreemdeling onder de landslakken in Purmerend. – De Snip, 25 (1): 5-6.
- MIENIS, H.K. (2005): Landslakken langs spoordijken, 4a. Aanvullingen betreffende het traject Purmerend-Hoorn. – Spirula, 342: 20-21.
- MIENIS, H.K. (2006): Nieuwe gegevens betreffende het voorkomen van de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* in Purmerend. – De Kreukel, 42 (9): 142.
- MIENIS, H.K. (2007a): Slakkennieuws uit Monnickendam. – De Kreukel, 43 (1): 5-7.
- MIENIS, H.K. (2007b): Landslakken in de bos- en struikpartijen langs een ecologisch geplande aquatische verbindingzone aan de noordzijde van Purmerend, Noord-Holland. – De Kreukel, 43 (2): 27-28.
- MIENIS, H.K. (2007c): Nieuwe vindplaatsen van de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella*. – Spirula, 356: 85-86.
- MIENIS, H.K. (2007d): Gekielde loofslak op Terschelling. – Voelspriet, 6 (1): 4.
- MIENIS, H.K. (2007e): Vreemdelingen onder de landslakken van Terschelling. Deel 13. Een eerste vondst van de Gekielde loofslak in Hoorn. – Rinkelbollen, 2007 (2): 3-5.
- MIENIS, H.K. (2008): Various observations concerning the Girdled snail, an invasive species. – The Reading Naturalist, 60: 32-33.
- NECKHEIM, C.M. (1996a): *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD, 1801) in Nederland. – Basteria, 60 (1-3): 7-8.
- NECKHEIM, C.M. (1996b): Hoe winterhard zijn onze "nieuwe" landslakken? – Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging, 292: 110-112.
- NECKHEIM, C.M. (2001): Gekielde loofslak *Hygromia cinctella*. – In: R.H. DE BRUYNE & C.M. NECKHEIM (Red.) (2001): Van Nonnetje tot Tonnetje, de recente en fossiele weekdieren (slakken en schelpen) van Amsterdam. Haarlem (Schuyt & Co), p. 92.
- NECKHEIM, C.M. (2003): De Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD, 1801) breidt zich uit in Amsterdam! – De Kreukel, 39 (2): 35-36.
- NECKHEIM, C.M. (2007): Landslakken verzamelen tijdens een korte vakantie naar Dinant (België, Namur). – De Kreukel, 43 (5): 57-61.
- NORRIS, A. (2007): Conchological Section. – The Yorkshire Naturalists' Union, Annual Report and Accounts 1st April, 2006 to 31st March, 2007: 25-26.
- NOTTON, D. (2003): New Mediterranean snails arrive in Berkshire. – The Reading Naturalist, 55: 18.
- PERJESI, G. (1985): Quelques contributions à la connaissance et distribution Hongroise et Européenne de l'*Hygromia cinctella* (DRAPARNAUD). – Soosiana, 13: 39-42.
- PREECE, R.C. (2005): *Hygromia cinctella* in Ireland. – Journal of Conchology, 38: 604.
- VIMPERE, J. (1999): Nouvelles données sur la repartition d'*Hygromia cinctella* (Gastropoda: Pulmonata: Hygromiidae) (DRAPARNAUD, 1801) en France. – Vertigo, 6: 43-51.
- WHITEHEAD, P.F. (2007): An aberrant strongly xanthochroistic *Philoscia muscorum* (SCOPOLI, 1763) (Isopoda, Philosciidae). – British Myriapod and Isopod Group Newsletter, 14: 2.
- WILLING, M. (1998): Alien landsnails on the move - the spread of the Girdled snail *Hygromia cinctella* and the Sandhill snail *Theba pisana*. – The Conchologists' Newsletter, 147: 108-110.
- WILLING, M. (2004): Molluscs. Two Sussex invaders. – Adasra, An annual review of wildlife recording in Sussex, 2003: 22-23.
- WITTENBERG, R. (2006): Molluscs – Mollusca. – In: R. WITTENBERG (Ed.): Invasive alien species in Switzerland. An inventory of alien species and their threat to biodiversity and economy in Switzerland. Federal Office for the Environment, FOEN. Environmental Studies, 0629 [2005]: 113-120.

Adres van de schrijver:

Mollusc Collection
National Collections of Natural History, Dept. Zoology
Tel Aviv University,
IL-69978 Tel Aviv, Israel.
&
National Natural History Collections
Berman Building, Hebrew University of Jerusalem
IL-91904 Jerusalem, Israel.
E-mail: mienis@netzer.org.il